

INFORMACINIŲ KOMUNIKACINIŲ TECHNOLOGIJŲ PRITAIKYMO GALIMYBĖS SOCIALINIO UGDYMO PAMOKOSE

Živilė Labutė

Mykolo Romerio universiteto
Socialinių technologijų fakulteto
Edukologijos ir socialinio darbo institutas
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas (+370 6) 029 5063
Elektroninis paštas zivilelabute@gmail.com

Irena Žemaitaitė

Mykolo Romerio universiteto
Socialinių technologijų fakulteto
Edukologijos ir socialinio darbo institutas
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas (+370 5) 271 4713
Elektroninis paštas irene@mruni.eu

Pateikta 2015 m. spalio 5 d., parengta spausdinti 2015 m. gruodžio 20 d.

DOI:10.13165/SMS-15-7-2-08

Santrauka. *Pastaruoju metu informacinės komunikacinės technologijos (IKT) tampa neatsiejama dalimi įvairiose gyvenimo srityse: buityje, moksle, versle, gamyboje. Jos suteikia galimybę gauti, apdoroti, saugoti, pateikti bei perduoti informaciją pačiu veiksmingiausiu būdu. IKT panaudojimas švietimo sistemoje taip pat neabejotinai daro įtaką ir visam ugdymo(-si) procesui: tiek įvairių dalykų mokymui, tiek mokymuisi. IKT sudaro galimybę veiksmingiau įgyvendinti ugdymo(-si) uždavinius, daugiau orientuotis*

į moksleivį, plėtoti IKT kompetenciją. Straipsnyje nagrinėjamos informacinių komunikacinių technologijų pritaikymo galimybės socialinio ugdymo pamokose. Straipsnio tikslas – atskleisti mokytojų IKT pritaikymo galimybes socialinio ugdymo pamokose. Straipsnyje, analizuojant mokslinę literatūrą, atskleistos mokytojų IKT pritaikymo galimybės geografijos, istorijos, ekonomikos bei verslumo pamokose.

Reikšminiai žodžiai: *informacinės komunikacinės technologijos, socialinio ugdymo pamokos.*

Įvadas

IKT vis labiau naudojamas įvairiose gyvenimo srityse: moksle, versle, gamyboje ir t. t. Taip yra todėl, kad šiuolaikinės IKT įgalina gauti, apdoroti, saugoti, pateikti bei perduoti informaciją pačiu veiksmingiausiu būdu. IKT panaudojimas švietimo sistemoje neabejotinai daro įtaką visam ugdymo procesui: tiek įvairių dalykų mokymui, tiek mokymuisi. IKT sudaro galimybes veiksmingiau įgyvendinti ugdymo uždavinius, daugiau orientuotis į moksleivį, plėtoti IKT kompetenciją. Įgyta IKT kompetencija moksleiviui padeda siekti iškeltų mokymosi tikslų bei uždavinių, gerina mokymąsi bei didina mokymosi efektyvumą. Todėl informaciniai gebėjimai ugdomi ne tik informacinių technologijų pamokose, bet ir įvairiose kitose, tarp jų ir socialinio ugdymo pamokose. Tad mokyklų vienas iš tikslų – informacinių komunikacinių technologijų panaudojimas efektyvesniam įvairių dalykų mokymuisi. Tuo grindžiamas temos aktualumas. Informacinių technologijų pritaikymas yra tirtas pradiniam ugdyme: „Būsimųjų pedagogų nuomonė apie informacinių technologijų pritaikymą pradiniam ugdyme“. Šio tyrimo tikslas – išsiaiškinti informacinių technologijų pritaikymo savitumus pradinio ugdymo pedagogų veikloje. Tyrimas parodė, kad pradinio ugdymo pakopoje turėtų vyrėti integruotas informacinių technologijų ugdymas, kad informacinių technologijų panaudojimas atveria moksleiviams naujas perspektyvas. Taip pat, mokymo procese naudojant kompiuterines priemones: formuojami įgūdžiai, vystoma orientacija, ugdomas noras tobulėti, moksleiviai sudominami, greičiau išmokstama nauja medžiaga bei įvairinama mokytojo bei moksleivio veikla¹. Tirtas IKT panaudojimas rengiant integruotas užduotis: „Informacinių komunikacinių technologijų pritaikymas rengiant integruotas užduotis“. Šio tyrimo tikslas – įvertinti IKT pritaikymo galimybes rengiant integruotas užduotis. Atliktas tyrimas parodė, kad per tokias užduotis formuojami virtualaus mokymosi įgūdžiai, ugdomas kūrybiškumas, komandinio darbo įgūdžiai, didinamas mokymosi intensyvumas ir motyvacija². Tirtos IKT pritaikymo galimybės įvairiose konkrečiose pamo-

-
- 1 Kondratavičienė R. 2009. Būsimųjų pedagogų nuomonė apie informacinių technologijų taikymą pradiniam ugdyme. Socialinių mokslų tyrimai: Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose. 2013–2014, 10, Nr. 6, p. 66–73.
 - 2 Kraunevičienė R.; Mačiulienė V. 2013. Informacinių komunikacinių technologijų taikymas rengiant integruotas užduotis. Šiuolaikinio specialisto kompetencijos: teorijos ir praktikos dermė.

kose, pvz., dailės, matematikos, technologijų ir kitose, tačiau stinga darbų apie IKT pritaikymo galimybes socialinio ugdymo pamokose.

Taikant IKT ugdymo procese – būtina atsižvelgti į tai, kad ši sritis itin sparčiai kinta. Taip pat būtina atsižvelgti į moksleivių turimą patirtį, amžių bei technines galimybes. Tačiau dažnai netgi to paties amžiaus moksleivių turima darbo su IKT patirtis yra labai nevienoda. Dažnu atveju moksleivių patirtis netgi nesutampa su mokyklinės programos reikalavimais. Tai reiškia, kad moksleiviai arba turi daug daugiau, arba priešingai – daug mažiau patirties. Tad IKT pritaikymo ugdymo procese efektyvumą užtikrina mokytojo gebėjimai bei darbo su IKT specifikos išmanymas. Pačios savaime IKT neužtikrina kokybiškesnio mokymo, o netinkamai taikomos priešingai – teikia žalos, nes taip švaistomas pamokos laikas. Tai yra didžiulis iššūkis mokytojui. Tuo yra grindžiama darbo problema.

Tyrimo objektas – Lietuvos mokytojų IKT pritaikymo galimybės socialinio ugdymo dalykų pamokose.

Tyrimo tikslas – atskleisti mokytojų IKT pritaikymo galimybes socialinio ugdymo dalykų pamokose.

Siekiant tikslo, numatyti šie uždaviniai:

1. Apibrėžti IKT sampratą.
2. Pateikti IKT pritaikymo ugdymo(-si) procese privalumus ir trūkumus.
3. Išanalizuoti IKT pritaikymo prielaidas socialinio ugdymo dalykų pamokose.

1. IKT teoriniai pagrindai

1.1. IKT samprata

Įvairūs autoriai mokslinėje literatūroje pateikia skirtingą IKT sąvokos aiškinimą. Pasak A. Targamadzės ir R. Petrauskienės, IKT – „technologijos, kurias pasitelkus kuriama, renkama, saugoma, transformuojama ir perduodama informacija“³. Kompiuterinių terminų žodyne rašoma, kad IKT – „priemonių ir būdų visuma informacijai apdoroti, o sampratoje žodžio „komunikacija“ pridėjimas paryškina tinklų svarbą“⁴. Švietimo kontekste IKT galima apibrėžti kaip: technologijas, apimančias kompiuterį (techninę ir programinę įrangą), kompiuterinius tinklus ir (arba) kitus skaitmeninius įrenginius ir kurios gali būti naudojamos, pritaikomos arba integruojamos edukacinėje, mokymosi arba kitose veiklose, komunikavimą traktuojant šių veiklų sudėtine dalimi.

-
- 3 VII-osios tarptautinės mokslinės-praktinės konferencijos straipsnių rinkinys. 2013/7, Kaunas, Targamadzė A.; Petrauskienė R. 2008. Nuotolinių studijų kokybė technologijų kaitos sąlygomis. Aukštojo mokslo kokybė. Nr. 5, p. 74. [žiūrėta 2015-06-04]. Prieiga internete: http://skc.vdu.lt/downloads/zurnalo_arch/amk_5/qhe_2008_074_093.pdf.
 - 4 Dagienė V. ir kt. 2008. Enciklopedinis kompiuterijos žodynas. Matematikos ir informatikos institutas. Vilnius: TEV.

IKT kompetenciją galima apibūdinti kaip asmens žinių, įgūdžių, gebėjimų, požiūrių ir vertybių visumą, sąlygojančią sėkmingą IKT panaudojimą, pritaikymą arba integravimą profesinėje, mokymosi arba kitoje veikloje⁵.

Informacinių technologijų (IT) samprata apima viską, kas skirta įrašyti, perduoti arba išreikšti informaciją:

- Visos kompiuteriais pagrįstos technologijos.
- Tradicinės popierinės technologijos: dokumentai, laiškai, užrašai, spauda.
- Ryšių technika: telefonas, telegrafas, faksimilinis ryšys.
- Saugyklos: kartotekos, archyvai, bibliotekos.
- Specialaus užrašymo ir kodavimo sistemos: stenografija, kriptografija.
- Garso, vaizdo įrašymo ir atkūrimo būdai.
- Kita⁶.

Apibendrinus galima teigti, kad IKT – tai technologijos, apimančios kompiuterį, kompiuterinius tinklus ir (ar) kitus skaitmeninius įrenginius ir gali būti naudojamos, taikomos arba integruojamos edukacinėje, mokymosi arba kitos veiklose.

1.2. IKT raida

Pirmosios kartos kompiuteriai buvo sukurti elektroninių lempų pagrindu bei skirti spręsti daugiausia mokslinius, inžinerinius ir karinius uždavinius. Pirmieji kompiuteriai buvo gremėzdiški, mažo pajėgumo bei nepatogūs eksploatuoti dėl sudėtingos duomenų įvesties ir išvesties, komplikuoto programavimo ir naudojimo.

Antrosios kartos kompiuteriai pasižymėjo kur kas geresnėmis naudojimo savybėmis: patogesne duomenų įvestimi ir išvestimi, didesniu veikimo greičiu, lankstesniu programavimu ir naudojimu.

Trečiosios kartos kompiuterių pagrindas – integrinės mikroschemos, kurios leido gerokai sumažinti aparatūros gabaritus, padidinti našumą ir suteikti daugiau galimybių vartotojams. Nors trečiosios kartos kompiuteriai labiausiai žinomi kaip stambūs universalūs kompiuteriai, tačiau XX amžiaus aštuntuoju dešimtmečiu pasirodę minikompiuteriai taip pat priskiriami prie šios kartos.

Ketvirtosios kartos kompiuterių pagrindas – vadinamosios didelės integracijos mikroschemos. Būtent ši mikroelektronikos technologija leido sukurti pirmuosius mikroprocesorius, o vėliau jų pagrindu – ir asmeninius kompiuterius.

Penktosios kompiuterių kartos apibrėžimas sukėlė nemažai ginčų ir diskusijų, kadangi kokybiškai nauji elektronikos elementai, galėję būti naujos kompiuterių kartos techniniu pagrindu, nebuvo sukurti, o būtent taip buvo apibrėžtos pirmosios trys ir iš dalies ketvirtoji kompiuterių kartos. Nors XX amžiaus aštuntuoju dešimtmečiu

5 Jakštienė, V.; Janiūnaitė, B. Universiteto dėstytojo informacinių ir komunikacinių technologijų kompetencija skirtinguose IKT panaudojimo lygiuose. [žiūrėta 2015-05-26]. Prieiga internete: http://www.su.lt/bylos/mokslo_leidiniai/jmd/10_01_26_priedas/jakstiene_janiunaite.pdf.

6 Skyrius R. ir kt. 2008. Informacijos ir komunikacijos technologijos. Vilnius.

japonų mokslininkai ir inžinieriai buvo paskelbę apie ambicingą penktosios kartos kompiuterių sukūrimo projektą, kurio pagrindinė mintis buvo platus įvairių dirbtinio intelekto metodų naudojimas. Tačiau šis projektas buvo nutrauktas, o netrukus nutilo ir kalbos apie penktąją kompiuterių kartą⁷.

Apibendrinant galima teigti, kad tik ieškojimų ir bandymų dėka šiandieną turime kompiuterius, galinčius atlikti daug ir įvairių operacijų. Taip pat turime plačią kompiuterių pasirinkimo įvairovę.

1.3. IKT pritaikymo ugdymo procese privalumai ir trūkumai

Mokomosios kompiuterių programos turi pranašumų, kai jų naudojimas efektyvina ugdymo procesą. Svarbu, kad mokomosios kompiuterių programos padėtų mokytojui ir moksleiviui siekti geresnių rezultatų. Kiekvieno tipo kompiuterių programos galimybės skirtingos. Lyginant mokomasias kompiuterių programas su įprastomis mokymo priemonėmis, galima rasti nemažai privalumų ir trūkumų.

Demonstravimo programos yra pranašesnės už įprastines demonstravimo priemones, nes jų pagalba galima:

- Demonstruoti įvairius eksperimentus, kuriuos mokyklos laboratorijoje atlikti būtų brangu, sudėtinga arba pavojinga, pvz., darbas su aukšta įtampa, gyvsidabriu ir pan.
- Derinti keletą informacijos perteikimo būdų vienu metu: tekstą, garsą ir vaizdą.
- Valdyti stebimą demonstraciją, pvz., sustabdyti, pakartoti tam tikrą fragmentą, padidinti arba sumažinti vaizdą, ar keisti kitus demonstravimo parametrus.

Pratybų ir kontrolės programų pagalba automatizuojamos mokytojo naudojamos vertinimo metodikos. Automatizuotas vertinimas mokytojui palengvina kasdienius darbus, jis būna ne toks subjektyvus, o moksleiviui padeda mokantis savarankiškai. Šios sistemos yra gana pigios ir lengvai kuriamos.

Imitavimo, eksperimentavimo, modeliavimo programos pakeičia ištisas laboratorijas. Moksleiviui ekrane gali konstruoti pačius įvairiausius modelius, mokytojui nesirūpinant nei saugumo technika, nei prietaisais, nei medžiagomis. Programos pagalba moksleiviai įtraukiami į aktyvią veiklą. Moksleiviai, valdydami situaciją, iškart mato rezultatus, gali patikrinti išsikeltas hipotezes bei pritaikyti savo žinias sudėtingesnėse situacijose. Be abejo, imitavimo programos negali absoliučiai pakeisti realios laboratorijos, nes suprimityvina realius reiškinius, todėl šios programos nėra pats geriausias būdas atspindėti tikrovę.

Pagalbinėse mokymo programose galima nesunkiai atlikti informacijos paiešką, informacija pateikiama itin vaizdiškai (vaizdas, garsas), dideli informacijos kiekiai telpa nedidelėse kompiuterinėse laikmenose, informacija sustruktūrinta hiperteksto

7 Skyrius R. ir kt. 2008. Informacijos ir komunikacijos technologijos. Vilnius.

forma. **Mokomųjų žaidimų** siekis – mokomieji tikslai, pvz., supažindinimas su klaviatūra, rašybos taisyklių mokymas, mąstymo lavinimas ir kt. Mokiešiai žaidimai didina mokslievių veiklos motyvaciją. Kita vertus, žaidimai gali būti ir žalingi tuo atveju, jei skatina agresyvumą kitų atžvilgiu, žudymo arba naikinimo instinktus ir pan.

Dirbant su *mokymo terpe*, dominuoja ne mokytojas, bet vaikas. Mokymo terpės gali įtraukti mokslievius į aktyvią veiklą, gali pateikti autentiškų, sudėtingų užduočių. Mokymo terpė yra tinkama kognityviniam mokymui, tačiau tik tada, kai dėmesys sutelkiamas į euristinę aplinką, leidžiančią kurti.

Mokymui skirtos programos patogios dėl to, kad:

- Teorinę medžiagą galima pateikti įvairiais būdais, pvz., padaryti interaktyvią.
- Moksleivis savarankiškam mokymuisi gali rinktis įvairias atšakas.
- Mokymosi tempą ir eigą galima rinktis atsižvelgiant į moksleivio gebėjimus.
- Klausimai ir atsakymai konstruojami kaip dinamiška sistema.
- Remiantis statistiniais duomenimis, galima daryti apibendrinimus.
- Nėra konkurencijos tarp mokslievių.
- Kompiuterių pagalba sudaroma galimybė mokytis namuose.
- Gali būti itin efektyvios mokantis tam tikrų įgūdžių, teikiant moksleiviui pagalbą bei papildomai mokantis.

Tačiau šios programos turi ir trūkumų, nes:

- Neturi galimybių tinkamai reaguoti į ilgesnius moksleivio sakininės kalbos elementus.
- Pernelyg pabrėžia ne mokymosi procesą, o rezultatą.
- Moko tik fragmentiškų žinių, netinka nuostatoms ir vertybėms perteikti.
- Neskaitina kūrybingumo, moksleivio dėmesį nukreipia į faktinę informaciją, neskaitina aukštesnio lygio mąstymo.
- Ignoruoja vaiko individualaus ugdymo aspektą: moksleivis yra pasyvus, jis yra tiesiog žinių priėmėjas⁸.

Apibendrinus aukščiau išdėstytą informaciją, aišku, kad IKT pritaikymas ugdymo procese turi kur kas daugiau privalumų nei trūkumų. Taikant IKT ugdymo procese, yra gerokai daugiau galimybių pasireikšti tiek mokytojui, tiek moksleiviui.

2. IKT panaudojimo prielaidos socialinio ugdymo dalykų pamokose

2.1. IKT pritaikymas geografijos pamokose

Naudoti IKT geografijos pamokose itin svarbu, siekiant pajavairinti pamoką bei ugdyti mokslievių bendrąsias ir dalykines kompetencijas, tokias kaip:

8 Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija, švietimo plėtotės centras. Informacinių komunikacinių technologijų taikymo ugdymo procese galimybės. Rekomendacijos mokytojui. Vilnius, 2005.

- Pateikiamos informacijos rinkimas ir analizavimas.
- Artimos ir tolimos aplinkos tyrimų atlikimas.
- Orientavimasis gamtinėje ir visuomeninėje aplinkoje.
- Naudojimas kartografiniais kūriniais.
- Komunikavimas, iniciatyvumas, kūrybingumas, mokėjimas mokyti ir kt.

Geografijos mokyme galima panaudoti nemažai internetinio mokymo galimybių. Moksleiviai pamokos metu dirbdami tiek individualiai, tiek poromis, tiek grupėje, interneto pagalba, gali atlikti užduotis, patikrinti įgytas žinias, gauti mokytojo įvertinimą, patys įsivertinti arba įvertinti savo klasės draugų darbą.

Mokymui ir mokymuisi dažnai naudojamos internetinės mokymo priemonės bei internetiniai vadovėliai. Daugelis geografijos mokytojų ir moksleivių naudojami svetainėmis: www.geografija.lt, <http://geografija6-8.mkp.emokykla.lt/> bei kitomis mokytojų sukurtomis internetinėmis geografijos mokymo priemonėmis.

Geografijos pamokos, kuriose naudojamos internetinės mokymo priemonės, gali būti organizuojamos įvairiai: jomis gali naudotis tik mokytojas, tik moksleiviai arba ir mokytojas, ir moksleiviai. Mokytojas internetinėmis mokymo priemonėmis naudojasi tada, kai nori vaizdžiai ir išsamiai pateikti informaciją. Mokytojas ir moksleiviai internetinėmis mokymo priemonėmis naudojasi, kai: mokytojas nori perteikti naujas žinias, o moksleiviai – pagilinti ir patikrinti žinias. Tik moksleiviai su internetinėmis mokymo priemonėmis dirba, kai atlieka įvairias užduotis: testus, užduotis žemėlapyje, analizuoja schemas, kuria komiksus, animacinius siužetus ir kt. Jei pamokoje numatoma naudoti internetines mokymo priemones, tai geografijos mokytojas turi labai atsakingai parinkti ir kitus mokymo(-si) metodus. Visi metodai tarpusavyje turi derintis ir vieni kitus papildyti, kad būtų pasiektas maksimalus mokymo(-si) rezultatas kiekvienam moksleiviui pagal jo gebėjimus⁹.

IKT panaudojimas pamokose geografijos mokytojams suteikia naujų ir modernių mokymo pokyčių:

- Moksleiviams suteikiama daugiau galimybių naudoti įvairesnius šaltinius, pvz., informaciją iš CD arba internetą. Interneto panaudojimas pamokoje skatina motyvaciją ir didina galimybes, pvz., galima čia ir *dabar* naudotis pagrindinėmis Lietuvos ir pasaulio naujienomis bei įvykiais.
- IKT „perkelia“ pasaulį tiesiai į klasę. IKT suteikia galimybę (elektroninis paštas, konferencijos ir kt.) bendrauti su įvairiais žmonėmis, esančiais skirtingose pasaulio vietose. Bendraujant internetu, moksleiviams suteikiamos galimybės dalytis savo patirtimi, idėjomis, įvairiais statistiniais duomenimis, skaitmeninėmis nuotraukomis ir kt. Taip moksleiviai plečia savo geografijos akiratį, mokosi bendrauti ir bendradarbiauti.
- Pagerinama moksleivių darbų kokybė. Moksleiviams patinka naudotis kompiuteriu, jiems labiau patinka išmėginti ir atlikti sunkias užduotis kom-

9 Railienė L. Internetinės mokymo priemonės geografijos pamokose: jų taikymo aspektai. [žiūrėta 2015-05-27]. Prieiga internete: <http://oaji.net/articles/2014/514-1415810740.pdf>.

- piuteriu, o ne raštu. IKT gali padidinti tiek moksleivių, tiek mokytojų lūkesčius siekiant geresnių mokymo(-si) rezultatų. Kartu IKT leidžia išsaugoti silpnusių moksleivių konfidencialumą ir visada išlieka galimybė tobulėti.
- Skatinamas platus mokymo(-si) strategijų pasirinkimas. IKT integravimas į darbo ir pamokų planavimą sukuria naują pamokų kūrimo strategiją. Daugeliui mokytojų rekomenduojama keisti ilgus metus nusistovėjusius tradicinius mokymo metodus, o IKT panaudojimas gali juos pakeiči, gali kelti moksleivių motyvaciją, leidžia geriau individualizuoti ir diferencijuoti ugdymo turinį.
 - Išplečiamos galimybės sujungti įvairių mokomųjų dalykų turinį, pamokose ugdomus gebėjimus (integracija). Aktyvus IKT panaudojimas gali pademonstruoti gyvybiškai svarbią geografijos įtaką Bendrojoje programoje suteikia galimybę glausčiau stebėti visumą, ypač paskirstant laiką pamokoje, išdėstant įvairias temas įvairiuose mokomuosiuose dalykuose. Taip pat rodo geografijos svarbą, kaip vieną iš palankiausių mokomųjų dalykų IKT pritaikymui, kuriuo vėliau gali remtis ir kiti mokomieji dalykai.
 - Sustiprinamas efektyvumas struktūrizuojant geografijos mokomąjį dalyką (daugelis mokyklų naudoja IKT tik tam tikrose grupėse). IKT turi padėti kurti mokyklos informacinės sistemos bazę: kuriant vaizdo medžiagą, internetinę paieškos bazę pagal moksleivių ir mokytojų parašytus straipsnius, fotoalbumus, elektroninę biblioteką yra galimybė kaupti ir greičiau panaudoti jau esamus vietinius informacijos šaltinius.
 - Gerinama mokymo(-si) šaltinių kokybė. IKT galima naudoti mokymo(-si) būdams kurti. Pavyzdžiui, sukuriama nauja mokomoji programa panaudojant jungtis su internetu, kuriami bukletai ir informaciniai lapeliai, pritaikyti konkrečiam mokomajam dalykui. Tokiai medžiagai sujungti galima naudoti CD arba net internetą. Šiuos sukurtus mokomuosius dalykus galima taikyti naudojant interaktyvią lentą arba kuriant *PowerPoint* pristatymus.
 - Moksleivių darbai, sukurti panaudojant IKT, suteikia galimybę vaizdingiau, estetiškiau pateikti jų kūrybinius darbus, supažindinti didesnes žmonių grupes ir vaizdingiau papasakoti apie geografijos mokomąjį dalyką platesniu mastu¹⁰.

Apibendrinus galima teigti, kad geografijos dalykas mokykloje – ypač palanku naudoti IKT. Be abejo, geografijos pamokos sėkmė priklauso nuo daugybės veiksnių: tinkamų metodų ir stilių parinkimo, mokytojo ir moksleivių sėkmingo bendradarbiavimo, atsakingai parinktos vaizdinės mokymo priemonės panaudojimo ir kt. Internetinių mokymo priemonių panaudojimas geografijos pamokoje – tai puiki šiuolaikinė mokymo priemonė, kuri aktyvina moksleivius darbui, pakeičia ugdomąjį procesą bei ugdo moksleivių dalykines ir bendrąsias kompetencijas.

10 Ambrulaitienė I. ir kt. 2009. Švietimo plėtotos centras. Metodinės rekomendacijos Bendrųjų programų įgyvendinimui. Geografija. Vilnius.

2.2. IKT pritaikymas istorijos pamokose

Istorijai dėstyti, naudojant kompiuterį, be specializuotų programų išsiversti neįmanoma. Sukurtos programos, skirtos įvairioms istorijos problemoms ir laikotarpiams nagrinėti – tai: „Lietuva iki Mindaugo“, „Gimtoji istorija“, „Holokaustas Lietuvoje“ ir kt. Dėstant istoriją, yra galimybė dalinai panaudoti ir šias programas: „Europos integracijos pamokos“ ir „Pilietinis ugdymas Lietuvoje“.

Istorijai dėstyti skirtas kompiuterines mokomąsias programas pagal jų turinį galima suskirstyti į tris grupes: *temines*, *bendrąsias* ir *kitas*.

Teminės kompiuterinės istorijos programos apima konkrečią temą, epochą, laikotarpį, valstybę arba problemą – tai: „Lietuva iki Mindaugo“, „Žvilgsnis į „Aukso amžių“, „Holokaustas Lietuvoje“ ir kt.

Bendrosios kompiuterinės istorijos programos apima visus istorijos laikotarpius.

Kitos kompiuterinės programos apima bendrojo turinio enciklopedijas, kuriose yra istorinių įvykių apžvalgos, laiko juosta, žemėlapiai ir kt¹¹.

Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtaime elektroniniame švietimo portale www.emokykla.lt yra pateiktos šios istorijos kompiuterinės mokomosios programos:

- *Gimtoji šalis Lietuva (2003)*. Tai elektroninės gimtinės ir krašto istorijos pamokos 5 klasei.
- *Istorija 9–12 kl.* Kiekvienoje dalyje (yra I–IV dalys) – po 10 mokymosi objektų (MO). Kiekviename MO yra trys galimos parinktys: „Teorija“, „Interaktyvios užduotys“, „Įsivertink“. Kiekvieną MO sudaro atskiros potėmės. Tai leidžia mokymo procesą kurti pagal mokytojo pageidavimus, atsižvelgti į moksleivių motyvaciją, lygį ir kt.
- *Žvilgsnis į „Aukso amžių“ (2005)*. Tai straipsnių rinkiniai apie senąją baltų kultūrą.
- *Gimtoji istorija. Nuo 7 iki 12 klasės (2005)*. Tai skaitmeninė mokymo(si) priemonė 7–12 kl. Medžiaga pateikta vaizdžiai, naudojami vaizdo siužetai, pateikiami konspektai, išskiriamos svarbios datos, įdomybės, testai bei žodynas.
- *Įdomioji istorija (2005–2006)*. Svetainėje pateiktos knygos „Įdomiosios Lietuvos istorijos“ trys dalys: valstybė, menas ir visuomenė. Pirmoje dalyje pasakojama 11000 pr. Kr. – 2004 m. Lietuvos istorija. Antroje pasakojama apie meną akmens amžiuje bei apie Lietuvos meną iki šių laikų. Trečioje – apie šeimos raidą nuo seniausių iki šių laikų, tautinį atgimimą XX a. pabaigoje, Lenkijos, Rusijos, Vokietijos, žydų, karaimų ir totorių vaidmenis Lietuvos istorijoje. Taip pat svetainėje yra pateiktos ir kontrolinės užduotys.

11 Maciulevičius S. IT taikymas istorijos pamokose. [žiūrėta 2015-06-02]. Prieiga internete: [http://mokslas.ipc.lt:8000/Sviesa/Md.nsf/0/b8f5d8c1c7fe438442256f8200346fa1/\\$FILE/_k95pn8rird5l62jb1cdknar35epkgd7r9elpg_.pdf](http://mokslas.ipc.lt:8000/Sviesa/Md.nsf/0/b8f5d8c1c7fe438442256f8200346fa1/$FILE/_k95pn8rird5l62jb1cdknar35epkgd7r9elpg_.pdf).

- *Interaktyvūs mokymosi objektai I–IV gimnazijos klasėms (2009)*. Vilniaus gimnazijų iniciuoto projekto metu buvo sukurta interaktyvių kompiuterinių mokymosi objektų, skirtų istorijos pamokoms. Daugialypės terpės pagrindu sukurti interaktyvūs mokymosi objektai atitinka *Bendrąsias programas*, taigi yra tinkami ir vidurinių mokyklų 9–12 kl. Visos pamokos patalpintos leistuve, turinčiame interaktyvios lentos funkcijas: galima padidinti arba sumažinti vaizdą, uždengti dalį ekrano, interaktyviu pieštuku pridėti pastabas, pridėti rodyklę, pastumti vaizdą, rodyti visame ekrane. Kiekvienam mokymosi objektui parengtos metodinės rekomendacijos¹².

Apibendrinus galima teigti, kad istorijos dalykas mokykloje – itin palankus IKT panaudojimui. Yra sukurtų įvairių istorijos dėstymui skirtų mokomųjų programų, kurie mokymo(si) procesą padaro paprastesnį, suprantamesnį, išsamesnį ir įvairia-pusiškesnį. Be aukščiau įvardintų mokymo priemonių, kurias mokyklos įgyja centralizuotai, mokytojai susiranda ir įsigyja įvairias mokomąsias kompiuterines priemones ir savarankiškai.

2.3. IKT pritaikymas ekonomikos ir verslumo pamokose

Mokyklose, ekonomikos ir verslumo, kaip savarankiško privalomojo dalyko, mokomasi nuo 2003–2004 m. ir tik devyni arba dešimt kl. Ekonomikos ir verslumo bendroji programa buvo atnaujinta 2008 m., remiantis Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro patvirtintu „Ekonomikos mokymo programos ir standartų“ projektu. Atnaujinant programą, ypač daug dėmesio buvo skiriama moksleivių praktinių gebėjimų bei įgūdžių ugdymui ir motyvacijos skatinimui.

Ekonomikos ir verslumo dalyko pamokose moksleiviai gali susikurti mokomąsias moksleivių bendroves (MMB), kurios valdomos pasitelkiant kompiuterį. Lietuvos Junior Achievement MMB – tai trumpalaikės akcinės bendrovės, valdomos moksleivių. MMB įsteigę moksleiviai turi galimybę teorines ekonomikos ir finansinio raštingumo žinias pritaikyti praktikoje, įsijausti į verslininko vaidmenį. MMB kuriantys moksleiviai patys pasirenka verslo pobūdį, parduodami akcijas sukaupia kapitalą, gamina bei parduoda savo produkciją arba teikia paslaugas. Per ribotą veiklos laiką, dažniausiai kelis mėnesius, prakoje išbandomi visi pagrindiniai įmonės veiklos etapai ir sritys. MMB pagalba moksleiviai ugdo komandinio darbo, lyderystės, verslumo įgūdžius, įgyja praktinės verslo patirties, supranta tikslo bei kelio jam pasiekti planavimo svarbą¹³.

Apibendrinus išanalizuotas IKT pritaikymo prielaidas geografijos, istorijos, ekonomikos ir verslumo pamokose, aišku, kad IKT panaudojimas socialinio ugdymo

12 Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo portalas. [žiūrėta 2015-06-02]. Prieiga internete: <http://portalas.emokykla.lt/Puslapiai/SMP.aspx>.

13 Lietuvos Junior Achievement. Mokomosios moksleivių bendrovės. [žiūrėta 2015-06-03]. Prieiga internete: <http://www.lja.lt/index.php/apie-mmb>.

dalykų mokymo(-si) procese gali būti labai įvairūs – nuo informacijos paieškos iki produktų kūrimo. IKT pritaikymo socialinio ugdymo dalykų pamokose būdai:

1. „Elektroninių priemonių ir leidinių naudojimas demonstravimui.
2. Elektroninių priemonių panaudojimas savarankiškam mokymuisi (individualiam, grupiniam).
3. Informacijos paieška ir informacijos šaltinių (enciklopedijos, knygos, žiny-nai, albumai ir t. t.) panaudojimas.
4. Bibliotekų sudarymas.
5. Susirašinėjimas elektroniniu paštu.
6. Konferencijų, teminių pokalbių rengimas ir dalyvavimas juose.
7. Informacijos atranka ir vertinimas.
8. Informacijos pristatymas.
9. Dalyvavimas projektuose ir jų rengimas.
10. Produktų kūrimas¹⁴.

Vadinasi, mokyklose yra visos galimybės naudoti IKT socialinio ugdymo dalykų pamokose.

Išvados

1. IKT – tai technologijos, apimančios kompiuterį, kompiuterinius tinklus ir (ar) kitus skaitmeninius įrenginius ir gali būti naudojamos, pritaikomos arba integruojamos edukacinėje, mokymosi arba kitos veiklose, komunika-vimą traktuojant šių veiklų sudėtine dalimi.
2. IKT pritaikymo ugdymo(-si) procese privalumai: ugdymas(-is) tampa įdo-mesnis, įvairiapusiškesnis, sudaroma galimybė mokytis namuose, mokymo-si tempą ir eigą galima rinktis atsižvelgiant į moksleivio gebėjimus. IKT pri-taikymo ugdymo(-si) procese trūkumai: pernelyg pabrėžiamas ne mokymo-si procesas, bet rezultatas, moko tik fragmentiškų žinių, netinka nuostatoms ir vertybėms perteikti.
3. IKT pritaikymas socialinio ugdymo dalykų pamokose yra labai įvairus ir platus – nuo informacijos paieškos iki produktų kūrimo. Naudojant IKT, mokymo(-si) procesas tampa suprantamesnis, išsamesnis ir įvairiapusiškes-nis, moksleiviai ugdo(-si) komandinio darbo ir lyderystės įgūdžius.

14 Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija, švietimo plėtotės centras. Informacinių komunikacinių technologijų taikymo ugdymo procese galimybės. Rekomendacijos mokytojui. Vilnius, 2005, p. 123.

Literatūra

1. Ambrulaitienė I. ir kt. 2009. Švietimo plėtotės centras. Metodinės rekomendacijos Bendrųjų programų įgyvendinimui. Geografija. Vilnius.
2. Dagienė V.; Grigas, G.; Jevsikova, T. 2008. Enciklopedinis kompiuterijos žodynas. Matematikos ir informatikos institutas. Vilnius: TEV.
3. Jakštienė, V.; Janiūnaitė, B. Universiteto dėstytojų informacinių ir komunikacinių technologijų kompetencija skirtinguose IKT panaudojimo lygiuose. [žiūrėta 2015-05-26]. Prieiga internete: http://www.su.lt/bylos/mokslo_leidiniai/jmd/10_01_26_priedas/jakstiene_janiunaite.pdf.
4. Kondratavičienė R. Būsimų pedagogų nuomonė apie informacinių technologijų taikymą pradiniam ugdyme. Socialinių mokslų tyrimai: Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose 2013/2014 – 10, Nr 6, 2009.
5. Kraunevičienė R.; Mačiulienė V. 2013. Informacinių komunikacinių technologijų taikymas rengiant integruotas užduotis. Šiuolaikinio specialisto kompetencijos: teorijos ir praktikos dermė // VII – osios tarptautinės mokslinės – praktinės konferencijos straipsnių rinkinys 2013/7, Kaunas.
6. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija, švietimo plėtotės centras. Informacinių komunikacinių technologijų taikymo ugdymo procese galimybės. Rekomendacijos mokytojui. Vilnius, 2005.
7. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo portalas. [žiūrėta 2015-06-02]. Prieiga internete: <http://portalas.emokykla.lt/Puslapiai/SMP.aspx>.
8. Lietuvos Junior Achievement. Mokomosios moksleivių bendrovės. [žiūrėta 2015-06-03]. Prieiga internete: <http://www.lja.lt/index.php/apie-mmb>.
9. Maciulevičius S. IT taikymas istorijos pamokose. [žiūrėta 2015-06-02]. Prieiga internete: [http://mokslas.ipc.lt:8000/Sviesa/Md.nsf/0/b8f5d8c1c7fe438442256f8200346fa1/\\$FILE/_k95pn8rrid5l62jb1cdkнар35epkgd7r9elpg_.pdf](http://mokslas.ipc.lt:8000/Sviesa/Md.nsf/0/b8f5d8c1c7fe438442256f8200346fa1/$FILE/_k95pn8rrid5l62jb1cdkнар35epkgd7r9elpg_.pdf).
10. Railienė L. Internetinės mokymo priemonės geografijos pamokose: jų taikymo aspektai [žiūrėta 2015-05-27]. Prieiga internete: <http://oai.net/articles/2014/514-1415810740.pdf>.
11. Skyrius R. ir kt. 2008. Informacijos ir komunikacijos technologijos. Vilnius.
12. Targamadžė A., Petrauskienė R. Nuotolinių studijų kokybė technologijų kaitos sąlygomis // Aukštojo mokslo kokybė. 2008, Nr. 5 [žiūrėta 2015-06-04]. Prieiga per internetą: http://skc.vdu.lt/downloads/zurnalo_arch/amk_5/qhe_2008_074_093.pdf.

Živilė Labutė, Mykolo Romerio universiteto Socialinių technologijų fakulteto edukologijos magistrė. Mokslinių tyrimų kryptys: edukologija, verslumo ugdymas, informacinės komunikacinės technologijos.

Irena Žemaitaitytė, Mykolo Romerio universiteto Socialinių technologijų fakulteto Edukologijos ir socialinio darbo instituto profesorė. Mokslinių tyrimų kryptys: suaugusiųjų švietimas, neformalusis suaugusiųjų švietimas, vyresnio amžiaus suaugusiųjų mokymasis, edukacinių technologijų taikymas ugdymo procese.

POSSIBILITIES OF DEVELOPING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN SOCIAL EDUCATION SUBJECTS

Živilė Labutė, Irena Žemaitaitytė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Abstract. *The objective of the research is to show the possibilities of developing information and communication technologies in social education subjects. Possibilities of developing information and communication technologies in geography, history, economics and entrepreneurship lessons are revealed. ICT application in educational, learning and other activities may be structured into other activities of which communication is part. Advantages of using ICT developmental processes are: development becomes more attractive, multi-sided; a possibility to study at home, to choose a tempo and process of study in agreement with one's learning styles. Disadvantages of ICT are the non-learning processes get too much emphasis; knowledge fragmentation and inability of support for value formation.*

ICT application in subject lessons is broad starting with information search to product creation. With ICT application the learning process becomes more visible, deepens and acquires more aspects, the learners practice in team work and leadership building.

Key words: *information and communication technology, social education subjects.*

Živilė Labutė, Mykolas Romeris University, Faculty of Social Technologies, Master Degree Student of Education Science. Research interests: education science, entrepreneurial education, information communication technology.

Irena Žemaitaitytė, Mykolas Romeris University Faculty of Social Technologies, Institute of Education Science and Social Work, Professor. Research interests: adult education, non-formal education, education of elderly people, application of education technologies to the teaching process.